

28 вересня видатному поетові,
народному депутатові багатьох скликань
Верховної Ради України, Героєві України
Дмитрові ПАВЛИЧКУ виповнюється 85 років

Микола СЛАВИНСЬКИЙ,
лауреат Мистецької премії «Київ»
ім. Євгена Плужника в галузі літератури

Нащадок опришків

66



Рішучих кроків у житті Дмитра Павличка було немало. Ще підлітком три місяці – квітень, травень та червень 1945 року – був у сотні Спартана Української повстанської армії. У боях, шістнадцятилітній, участі не брав, але бачив їх на власні очі, ночував у викопаній печері... Ще за Сталіна писав поезії, однак не про вождя, а про навколишніх добрих і світлих людей. Не соромився тих мініатюр: через роки й роки видав їх окремою збіркою з промовистою назвою: «Спочатку». Плакав, коли земляків родинами вивозили до Сибіру, тим-то пізніше створив знаменитий сонет «Коли умер кривавий Торквемада». Вірш стояв одним із перших у книжці «Правда кличе!», 18-тисячний наклад якої знищили або, за словами автора, «порізали на січкарні». Він і сьогодні рядки цієї гнівної інвективи повторює чітко, карбовано й наголошує для когось, непосвяченого: «Не «помер», як дехто цитує, а «умер». Є там, на чийсь вух, непоетичне «здох». Ні, саме так: «Здох тиран, але стоїть тюрма!».

Слова популярної й нині пісні «Два кольори» Дмитро Павличко написав 29 лютого 1964 року. Було це так. Разом із композитором Олександром Білашем відбував якийсь чергове комсомольське зібрання. Покликали туди вже як автора прихильно поцінованих поетичних збірок «Днина», «На чатах», «Пальмова віть» та «Жест Нерона». Тоді, молодий, буйночубий, з усміхом зізнається лірик, не міг не звернути уваги на вродливицю, яка сиділа попереду в чорній хустці з вишитою на ній червоною трояндою. За незабагненними законами поетичної асоціативності пригадав свою сорочку... Поклавши на коліно блокнотик, написав першу строфу й відразу процитував її композиторові. Коли той схвально кивнув головою, не змовляючись, утекли з нудного засідання.

Пісню дописали разом того самого дня, та пролунала вона лише через рік – після довгих поневірянь у квартирах співаків і кабінетах можновладців. Як сказали, «дуже поважна особа вважає, що пісню треба переробити». Запальний, нестримний (і сьогодні такий) поет вибухнув полум'яною тирадою. Запам'яталася її суть: нехай та поважна особа сама й пероробляє. Довідавшись про це, перший

секретар ЦК Компартії України Петро Шелест (то його величали «поважною особою») неабияк розлютився, та врешті-решт примирливо зронив: «Нехай Дмитро Гнатюк співає так, як є». І пісня «Два кольори» відлунувала в душах мільйонів українців, дуже швидко стала народною.

Змалечку захоплювався відважним, волелюбним, непокірним Олексою Довбушем, тим-то, неначе нащадок опришків, 24 серпня 1991 року відчайдушно й воднораз твердо, переконливо кинув Голові Верховної Ради України Леонідові Кравчуку (стояв біля нього): «Леоніде, дорогий, я тебе задушу зараз, якщо ти не поставиш це на голосування». Хто міг іще, крім Дмитра Павличка, так сказати? Ишлося тоді про Акт проголошення незалежності України. Перед цією офіційно зафіксованою вже історичною фразою Леонід Макарович то хотів перекласти відповідальність на інших («А може, надати слово Левкові Лук'яненку, щоб він це оголошував?»), то намагався відтягнути мить голосування («А може, перенесемо це на понеділок?»). Поет, як справжній прозірливець, відчував, що відкладати ухвалення на пізніше (засідання відбувалося в суботу) просто-таки не можна, адже

за вихідні все може змінитися. Коли Леонід Кравчук почав оголошувати переломний для країни документ, Дмитро Павличко метнувся до свого місця в сесійній залі, натиснув кнопку «за» й заспівав «Гей у лузі червона калина». Пісню підхопили всі, хто знав її слова.

Було й невимовно болюче, трагічне. 31 грудня 1999 року відійшла за вічну межу донька, вже відома дослідниця рідного та світового красного письменства, обдарована й всебічно освічена Соломія. Про неї посивілий батько сказав так: «Я тепер її читаю й розумію, яке це горе не тільки для мене, а й для нашої літератури, тому що вона тільки починала й тільки розвивалася. Це був важкий удар».

Після нього, на зламі тисячоліть, поет дедалі частіше став звертатися до Бога, сповідатися перед собою та читачами й стверджувати, що «ми повинні терпіти й знати, що хрест є, а ми його не уникнемо. Моє терпіння було й у в'язницях, і у всяких інших пригодах, та й тепер деякі мене шпигають, нічого із моїх творів не прочитавши. Це терпіння теж мене виховує й каже мені: ти – людина, ти живи».

І видатний поет, попри незагойну рану, гоніння й заздрощі, підступи



Мітинг на підтримку Народного Руху України за перебудову.
На передньому плані – Д.Павличко. Київ, 1989 рік

й пустопорожнє славослів'я, писав сонети, перекладав, готував передмови до книжок призабутих авторів, боровся за розпросторення рідної мови, виступав на численних противладних мітингах... Знову й знову стверджував: «Ми стали нацією саме завдяки Шевченку та Франкові, ми стали народом саме тому, що мали велику патріотичну літературу». Знову й знову вдавався до прямої римованої публіцистики, як лицар злобо-

денної поезії обстоював її право на дієве втручання в реальну дійсність, далеко не всім колегам подавав праву, поринав у найбурхливіші хвилі політичних пристрастей, на повен голос проклинав перекинчиків, відступників, зрадників...

Коли спалахнуло святе вогнище Революції гідності, поет, умудрений довгими життєвими гонами, уже понадвісімдесятирічний, відразу, без вагання й роздумів, пішов на Майдан,

завів там вуса, стояв не лише на сцені, а й у перших шеренгах борців із ненависним режимом. Це безкомпромисне визначення – ненависний – належить Дмитрові Павличку, то його зізнання: «Моя квартира була на Майдані. Бог так дав, що я прийшов туди», то його неминуще запитання: «Чому так важко бути нам собою?».

І сьогодні він, коротко підстрижений, сивий-пресивий, та все одно бунтливий, норувистий, не соромиться своїх холеричних сплесків чи й вибухів праведного гніву, коли потрапляти під поетову руку просто-таки небезпечно. І нині він, рішучий, завзятий, як і в молодості, з кипучою енергією розбухує збайдужілі душі, наснажує зневірених, гуртує ряди прихильників модерної України – справді української, цивілізованої, до глибин європейської. Поривається на Донбас, живе його боями й болями. Амбітний, успішний – Герой України! – зневажає скиглів, цурається сірості й посередності, щиро відгукується про талановитих сучасників, які «вчать любити вічне і нетлінне». Цей завершальний рядок вірша про 90-літнього художника Михайла Біласа написано липневого ранку нинішнього року на дачі в Кончі-Озерній. На тій скромній дачі, де, за словами господаря, мешкають дружина, внук і мишка, яка хоче щось з'їсти.

Дати 17 вересня 1864



Новеліст світового рівня **Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ, який народився у Вінниці 150 років тому**, швидко звільнився від старосвітської манери письма у славленого Івана Нечуя-Левицького й, оберігаючи свій стиль від впливу Панаса

Мирного, став одним із перших фундаторів модерної української прози. Працював у Бессарабії та Криму, оспівав їхню екзотику в багатьох оповіданнях, зрештою переїхав до Чернігова. Там виросли діти Юрій, Оксана, Ірина й Роман, там, у затишній оселі, щотижня збиралася талановита молодь – Павло Тичина, Микола Вороний, Василь Блакитний.

Не був самотником, хоча й любив творчу тишу, а тому об'їздив майже всю Європу, лікувався на Капрі, не бентежився, коли чув високі оцінки повісті «Тіні забутих предків», новел «Сміх», «Коні не винні» чи «Подарунок на іменини». Їхнього автора називали чарівником рідного слова, сонцепоклонником, а він, справді великий українець, ніколи й нікому не повірив би, що улюблений син Юрій поповнить лави яничарів.

Проте сталося саме так: носій славетного прізвища став спершу прислужником, відтак жертвою сталінського режиму (після довгих катувань засуджений до розстрілу 8 березня 1937-го). А сам письменник переступив вічну межу 25 квітня 1913 року.



Дати 9 вересня 1769



«Будеш, батьку, панувати, //Поки живуть люди; //Поки сонце з неба сяє, // Тебе не забудуть!» – так написав Тарас Шевченко про **Івана КОТЛЯРЕВСЬКОГО, який народився 245 років тому**. І не помилився.

Поема великого полтавця «Енеїда» (була в бібліотеці Наполеона) стала одним із невичерпних джерел нової української літератури, як перша наша друкована книжка, написана живою народною мовою, полонила серця мільйонів читачів. Цей високохудожній твір і нині привертає їхню небайдужу увагу, а п'єси «Наталка Полтавка» та «Москаль-чарівник» не сходять із театральних сцен упродовж усіх років після їх створення. Перед тим, як попрощатися з білим світом, «майор Котляревський, сочинитель малороссийской «Энеиды» (так значилося на першому пам'ятникові), подарував волю своїм шістьом кріпакам і, не маючи прямих нащадків, заповів власний будинок на горі в Полтаві унтер-офіцерській удові Мотрі, в яку був закоханий до останнього дня довгого й славного життя.

